SPIS TREŚCI

Zamiast wstępu
FINANSOWE SPOJRZENIE NA PRZEDSIĘBIORSTWO OD ZEWNĄTRZ 7

CZĘŚĆ PIERWSZA

ZDOLNOŚĆ PODATKOWA PRZEDSIĘBIORSTWA

IZABELA BOLKOWIAK, MARZENA MAJEWICZ
Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w 1992 roku a wpływy budżetowe 13

ELŻBIETA CZERWIŃSKA, DANUTA KRZEMIŃSKA, MARIA KUCHLEWSKA
Ciężar podatkowy w przedsiębiorstwie 27

TERESA FAMULSKA
Zdolność podatkowa w ocenie przedsiębiorstwa 45

BOGUSŁAW GUZIK, WITOLD JUREK, JAN SOBIECH
Zaliczanie kosztów inwestycji do kosztów uzyskania przychodów w podatku dochodowym. Argumenty "za i przeciw" oraz przewidywane konsekwencje 53

TADEUSZ JUJA
Tryb i terminy uiszczanie podatku od towarów i usług a opóźnienia i zatory płatnicze 77

KRYSTYNA KIETLIŃSKA, KRYSTYNA PIOTROWSKA-MARCZAK
Oprocentowanie kredytu a zdolność podatkowa przedsiębiorstw 86

DANUTA KRZEMIŃSKA
Finansowe skutki odpowiedzialności umownej dla opodatkowania przedsiębiorstw 95

MARIA KUCHLEWSKA
Ryzyko przedsiębiorstwa w polityce podatkowej państwa 102

MARIUSZ PIOTROWSKI
Sytuacja gospodarcza podatnika a realizacja zobowiązań podatkowych ... 114

JERZY SOKOŁOWSKI
Strategia podatkowa przedsiębiorstwa w sferze zmian struktury produkcji ... 125

EUGENIUSZ TEGLER
Wybrane zagadnienia zdolności podatkowej ... 132

CZĘŚĆ DRUGA

WIARYGODNOŚĆ KREDYTOWA PRZEDSIĘBIORSTWA

ANDRZEJ BOGUS, JAROSŁAW MARCZAK
Metody oceny zdolności kredytowej małych firm (na przykładzie wybranego banku) ... 141

WOJCIECH BORUCKI
Kilka uwag o metodach wyboru projektów inwestycyjnych ... 150

JAN KUFEL
Zawarcie umowy kredytowej ze szczególnym uwzględnieniem czynników kształtujących treść nawiązywanego stosunku obligacyjnego ... 161

TADEUSZ MENDEL
Metody pozyskiwania informacji o wiarygodności partnera gospodarczego ... 174

EUGENIUSZ NAJLEPSZY
Fluktuacje kursu walut a ryzyko ekonomiczne w przedsiębiorstwie ... 183

Stefan Ochociński
Podstawy finansowe wiarygodności banków kredytu krótkoterminowego ... 197

ZBIGNIEW OFIARSKI
Prawne zabezpieczenie zwrotu kredytu jako element ustawowej definicji zdolności kredytowej ... 216

ELŻBIETA ORECHWA-MALISZEWSKA
Roczne sprawozdanie finansowe jako źródło informacji o wiarygodności kredytowej przedsiębiorstwa ... 224

WOJCIECH SIUDA
Niektóre prawne zagadnienia zabezpieczenia kredytu 230

JERZY SZCZEPAŃSKI
Wiarygodność kredytowa przedsiębiorstwa spółdzielczego
w gospodarce rynkowej 241

MACIEJ S.WIATR
Metodyka oceny zdolności kredytowej - elementy teorii i praktyki 257

MARCIN ZNANIECKI
Ryzyko kredytowe banku i możliwości jego ograniczenia 276

Zamiast wstępu

FINANSOWE SPOJRZENIE NA PRZEDSIĘBIORSTWO OD ZEWNĄTRZ

Zdolność podatkowa i wiarygodność kredytowa charaktreryzują przedsiębiorstwo według wykonalnych dla niego finansowych obowiązków podatnika i dłużnika. Ze zdolności podatkowej przedsiębiorstwa zdaje sprawę szacunek maksymalnego ciężaru podatkowego, jaki jest ono w stanie ponosić, tak że w razie jego przekroczenia należy się liczyć z zamknięciem przedsiębiorstwa. Z wiarygodności kredytowej przedsiębiorstwa zdaje sprawę łączna ocena jakości wypełniania przez nie jego obowiązków finansowych i zabezpieczenia, jakie przyszłej spłacie długów daje jego majątek, dochodowość i przewidywane – z uwzględnieniem ryzyka – jego przyszłe dochody.

Finansowe obowiązki podatnika i dłużnika wyrażają usankcjonowane prawem wymagania zapłaty, w ustalonym z góry terminie, określonego redystrybucyjnego świadczenia pieniężnego w ustalonej lub określonej z góry wysokości. Przedsiębiorstwo nie może bezkarnie zaniechać według własnego uznania ani obniżyć, ani odroczyć zapłaty nałożonego na nie podatku, ani spłaty zaciągniętego przez nie długu i odsetek od niego.

Sztywność finansowych obowiązków podatkowych i dłużniczych wywołuje potrzebę badania zawczasu i oceny ich wykonalności w świetle, odpowiednio, zdolności podatkowej albo wiarygodności kredytowej przedsiębiorstw. Znajomość aktualnej zdolności podatkowej przedsiębiorstw jest potrzebna organom państwa ze względu na cele polityki podatkowej i ze względu na ryzyko, szkodliwego dla gospodarki kraju i dla dochodów budżetowych, nadmiernego opodatkowania przedsiębiorstw. Znajomość aktualnej wiarygodności kredytowej określonego przedsiębiorstwa jest potrzebna ze względu na ryzyko kredytowe każdemu, kto ma przed sobą podjęcie decyzji w sprawie udzielenia kredytu temu przedsiębiorstwu.

Osobliwy był pod tym względem gospodarczy ustrój socjalistyczny typu radzieckiego, z przedsiębiorstwami niemal wyłącznie państwowymi. Tym ustrojem była objęta gospodarka Polski przez cztery dziesięciolecia

1950-1989. Finansową osobliwością tego ustroju, w sterowaniu przedsiębiorstwami państwowymi, było systematyczne budżetowe dostosowywanie pieniężnych zasobów przedsiębiorstwa do finansowego przebiegu stawianych mu zadań w poszczególnych obszarach jego działalności. Zadaniowe finansowanie przedsiębiorstw usunęło finansową granicę działalności przedsiębiorstwom postawionym w roli wykonawców zadań. Uczyniło to bezprzedmiotowym pytanie o finansową zdolność przedsiębiorstwa państwowego do ponoszenia wydatków na swe działania, między innymi pytanie o jego zdolność podatkową, wyłączyło nadmierne opodatkowanie przedsiębiorstw państwowych spośród możliwych w tym ustroju zdarzeń gospodarczych i tym samym, ryzyko nadmiernego ich opodatkowania spośród możliwego w tym ustroju ryzyka. Ponadto, zadaniowe finansowanie przedsiębiorstw państwowych uczyniło z udzielania im kredytu bankowego (inny nie był im udzielany) pośrednie kredytowanie budżetu. Wskutek tego wśród możliwego w tym ustroju ryzyka nie było bankowego ryzyka kredytowego związanego z kredytowaniem przedsiębiorstw państwowych przez banki państwowe (innych banków nie było). Wprawdzie w ostatnich latach tego ustroju banki oceniały wiarygodność kredytową (nazywaną wówczas zdolnością kredytową) swych klientów - przedsiębiorstw państwowych, ale ocena ta nie miała znaczenia finansowego: przedsiębiorstwu ocenianemu jako pozbawione zdolności kredytowej i tak kredyt bankowy był udzielany, do upadłości w ten sposób ocenianych przedsiębiorstw zatem nie dochodziło. Zdolność podatkowa przedsiębiorstw i ich wiarygodność kredytowa nie znajdowały się wśród charakterystyk przedsiębiorstw w gospodarce socjalistycznej typu radzieckiego.

Wraz z przywracaniem w Polsce od 1990 r. gospodarki rynkowej w dużym tempie rośnie liczba przedsiębiorstw niepaństwowych, coraz więcej przedsiębiorstw państwowych przekształca się w spółki skarbu państwa lub z udziałem skarbu państwa, a pozostałe przedsiębiorstwa państwowe w coraz większym stopniu się komercjalizują i stają się jednostkami gospodarczymi działającymi na własny finansowo rachunek, własne ryzyko i odpowiedzialność; mają się skomercjalizować wszystkie. Wskutek tego wszystkie przedsiębiorstwa, także – w jakimś stopniu – nieprzekształcone przedsiębiorstwa państwowe, są obecnie wystawione na ryzyko swej działalności, z zagrożeniem upadłością włącznie. Wraz z tym z całą siłą powraca ryzyko kredytowe w kredytowaniu przedsiębiorstw, jak również ryzyko nadmiernego ich opodatkowania - zwłaszcza wobec z wielu stron odczuwanego nacisku na zwiększanie podatkowych dochodów funduszy publicznych dla sprostania ostro rosnącym potrzebom z nich finansowanych.

W tym świetle jest dobrze widoczne, że sprawy oceny zdolności podatkowej przedsiębiorstw i wiarygodności kredytowej przedsiębiorstwa są w całej pełni na czasie i zasługują na zajmowanie się nimi. Na nie właśnie kierujemy uwagę w książce ZDOLNOŚĆ PODATKOWA I WIARYGODNOŚĆ KREDYTOWA PRZEDSIĘBIORSTWA.

W książce jest mowa o czynnikach kształtujących zdolność podatkową zbiorowości przedsiębiorstw i wiarygodność kredytową poszczególnych przedsiębiorstw, o metodach ich badania, o przebiegu i wynikach kilku przeprowadzonych badań, o ryzyku przedsiębiorstwa jako podatnika, o ryzyku w polityce podatkowej i o ryzyku kredytodawcy.

Polityka podatkowa dotycząca przedsiębiorstw jest prowadzona w stosunku do całej zbiorowości. Jednolicie dla wszystkich, podlegających opodatkowaniu poszczególnymi podatkami, są ustalane reguły opodatkowania, stawki podatkowe, formuły obliczniowe, zwolnienia i ulgi podatkowe. To wymaga, aby zdolność podatkowa przedsiębiorstwa była oceniana jako zdolność przeciętna w zbiorowości. Nawet badania zdolności podatkowej lub ciężaru podatkowego, dotyczące poszczególnych przedsiębiorstw, są prowadzone z myślą o zbiorowości, jako badania sondażowe. W przeciwieństwie do tego decyzja w sprawie udzielenia albo nieudzielenia kredytu jest podejmowana dla każdego przedsiębiorstwa imiennie; indywidualnie są uzgadniane między kredytodawcą i przedsiębiorstwem zaciągającym dług rozmiary kredytu, stopa jego oprocentowania, wszystkie szczegóły zwrotu i inne warunki kredytowania. Wymaga to indywidualnej każdorazowo oceny wiarygodności kredytowej przedsiębiorstwa pragnącego uzyskać kredyt.

Różnice między zdolnością podatkową i wiarygodnością kredytową przedsiębiorstwa spowodowane różnicą celów, jakim te charakterystyki służą, i wywołane tym różnice ich badania i oceny przyczyniły się do tego, że książka o nich została podzielona na dwie części, z których pierwsza dotyczy zdolności podatkowej, a druga - wiarygodności kredytowej przedsiębiorstwa.

Elżbieta Czerwińska

Poznań, czerwiec 1994

I

ZDOLNOŚĆ PODATKOWA PRZEDSIĘBIORSTWA